

ทำไมต้องยกเลิก ประกาศ/คำสั่ง คสช.

เป็นภาพที่ปรากฏจนคันทา เมื่อคณะรัฐประหารเข้าปกครองประเทศจะต้องใช้อำนาจพิเศษออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อควบคุมความสถานการณ์ทางการเมือง แต่การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประกาศ/คำสั่ง ที่ออกโดยอำนาจพิเศษเช่นนี้ มีปริมาณมากอย่างเหลือเชื่อ

นับถึงเดือนธันวาคม 2560 คสช. ออกประกาศแล้ว 208 ฉบับ ออกคำสั่งแล้ว 127 ฉบับ และออกคำสั่งหัวหน้า คสช. อีก 179 ฉบับ รวมแล้วมีจำนวนมากถึง 514 ฉบับ ซึ่งจำนวนนี้ยังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาที่อยู่ในอำนาจ

อำนาจพิเศษในการออกประกาศ/คำสั่ง เหล่านี้ ถูกใช้เพื่อตอบสนองนโยบาย คสช. แทบทุกประเด็น เช่น การเรียกบุคคลเข้ารายงานตัว การห้ามชุมนุมทางการเมือง การควบคุมการทำงานของสื่อมวลชน การไล่หรือชุมชนออกจากพื้นที่ป่า การแก้ปัญหายาเสพติดชายแดนภาคใต้ การปฏิรูประบบการศึกษา, สาธารณสุข, ตำรวจ การประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษ ฯลฯ โดยศาลปกครองเคยตีความไว้ว่า คำสั่งหัวหน้า คสช. เป็นการใช้อำนาจพิเศษที่ไม่อาจตรวจสอบได้โดยศาลปกครอง

ช่วงเวลาอย่างเข้า ปีที่ 4 ของรัฐบาล คสช. หลังจากโพลวู้ได้ติดตามการออกประกาศ/คำสั่งต่างๆ และการบังคับใช้มาอย่างต่อเนื่อง พบว่า มีประกาศ/คำสั่งอย่างน้อย 35 ฉบับในประเด็น เสรีภาพการแสดงออกของประชาชน เสรีภาพสื่อ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิชุมชน ที่สมควรถูกยกเลิก เพราะ

- 1) ประกาศ/คำสั่ง หลายฉบับออกมาในช่วงเวลาการยึดอำนาจ เพื่อควบคุมสถานการณ์ทางการเมือง เมื่อไม่มีปรากฏการณ์การต่อต้านการยึดอำนาจ ประกาศ/คำสั่ง เหล่านี้ก็ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปแล้ว
- 2) ประกาศ/คำสั่ง หลายฉบับมีเนื้อหาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อควบคุมการต่อต้านในจังหวัดที่เข้ายึดอำนาจ เมื่อบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติแล้วก็ควรคืนสิทธิเสรีภาพให้กลับสู่ภาวะปกติด้วยเช่นกัน
- 3) ปี 2561 เป็นช่วงเวลาที่ประเทศกำลังจะเดินหน้าสู่การเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญใหม่ สังคมที่จะกลับสู่ระบอบประชาธิปไตยได้ บรรยากาศต้องเปิดกว้างให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และทำกิจกรรมทางการเมืองได้โดยไม่มีข้อจำกัด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างแท้จริง
- 4) หากประกาศ/คำสั่ง ใดมีประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าผลเสีย ก็ควรใช้กระบวนการตามปกติพิจารณาออกเป็นกฎหมาย โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยสภาที่มีระบบตรวจสอบถ่วงดุล ไม่จำเป็นต้องให้อำนาจพิเศษเช่นนี้คงอยู่อีกต่อไป

รัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 279 รับรองให้ บรรดาประกาศ/คำสั่ง ของ คสช. ทั้งหมด รวมทั้งการใช้อำนาจใดๆ ภายใต้ประกาศ/คำสั่งเหล่านี้ มีสถานะชอบด้วยกฎหมาย และมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีพระราชบัญญัติมายกเลิก

รัฐสภาชุดต่อไปที่จะมาจากการเลือกตั้งอาจมีบทบาทที่จะหยิบยกประกาศ/คำสั่งแต่ละฉบับขึ้นมาทบทวนได้ใหม่ แต่ก่อนจะได้มาซึ่งผู้ใช้อำนาจปกครองชุดใหม่ ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะเสนอให้ยกเลิกประกาศ/คำสั่ง ที่จำกัดสิทธิเสรีภาพและไม่เหมาะสมกับกาลสมัยแล้ว

ประเด็นที่ 1

ประกาศ / คำสั่ง ที่จำกัดเสรีภาพการแสดงออกของประชาชน

นับตั้งแต่หลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เป็นต้นมา สถานการณ์สิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงออกมีแนวโน้มย่ำแย่ เนื่องจากคสช. พยายามควบคุมการแสดงออกของประชาชนในหลายรูปแบบ ได้แก่ การห้ามชุมนุมทางการเมือง และลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของคสช. โดยพอแบ่งประเภทได้ ดังนี้

1. การห้ามชุมนุมทางการเมืองเกิน 5 คน

- **ประกาศ คสช. ฉบับที่ 7/2557: ห้ามชุมนุมทางการเมือง**

ภายหลังการเข้าสู่อำนาจ คสช. ออกประกาศ คสช. ฉบับที่ 7/2557 สั่งห้ามมิว่าชุมนุมหรือชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป หากใครฝ่าฝืนให้มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จากการบันทึกข้อมูลของไอลอร์ พบว่า ภายใต้ประกาศฉบับดังกล่าวมีผู้ถูกดำเนินคดีไปแล้วอย่างน้อย 52 ราย จากการแสดงออกหรือทำกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น ร่วมชุมนุมหรือชูป้ายประท้วง หรืออ่านบทกวี ไปจนถึงการโพสต์รูปชุมนุมนี้ว คนที่ถูกดำเนินคดีแทบทั้งหมดเป็นเพราะแสดงออกว่า 'ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร'

นอกจากนี้ ประกาศฉบับดังกล่าวยังกลายเป็นเครื่องมือในการแทรกแซงหรือปิดกั้นการจัดกิจกรรมของประชาชน อย่างเช่น กิจกรรม Light Up Night: คำคืนสิทธิมนุษยชน ณ เชียงใหม่ ที่จัดโดยองค์กรแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย ก็ถูกเจ้าหน้าที่ทหารโทรศัพท์ขอให้ยุติการจัดงาน โดยอ้างว่ากิจกรรมเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง หรือ กิจกรรมของกลุ่ม "ขบวนการปฏิรูปพลังงาน" ที่เรียกร้องการปฏิรูประบบสัมปทานปิโตรเลียม การใช้พลังงานหมุนเวียน ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าจากถ่านหิน ก็ถูกเจ้าหน้าที่เข้าสกัดไม่ให้ทำกิจกรรมพร้อมทั้งควบคุมตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปคุมขังเป็นเวลา 4 วัน โดยอ้างว่าทำผิดฐานชุมนุมเกิน 5 คน

- **ประกาศ คสช. ฉบับที่ 49/2557: ห้ามสนับสนุนการชุมนุมทางการเมือง**

ประกาศ คสช. ฉบับที่ 49/2557 ห้ามทุกคนให้ความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้ที่ย่อมาชุมนุมทางการเมือง เช่น การให้ใช้สถานที่ หรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการชุมนุม เช่น เครื่องขยายเสียง เต็นท์ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า โดยผู้ที่ฝ่าฝืนต้องรับโทษ สองในสาม ของโทษตามประกาศ คสช. ฉบับที่ 7/2557 หรือเท่ากับ จำคุกไม่เกิน 8 เดือน หรือปรับไม่เกิน 13,333 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และอาจถูกริบทรัพย์สินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกด้วย แม้ว่าบุคคลดังกล่าวอาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจัดชุมนุมโดยตรง ดังนั้น ประกาศฉบับนี้จึงเป็นการสร้างมาตรการกดดันไม่ให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมของประชาชน

- **คำสั่ง หัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558: ไม่ว่าใคร เรื่องอะไร ก็ชุมนุมไม่ได้**

ภายหลัง คสช. ยกเลิกกฎอัยการศึก คสช. ได้ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 มาแทนที่ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ.2557 ซึ่งคำสั่งฉบับนี้มีข้อ 12 ที่กำหนดว่า ผู้ใดมิว่าชุมนุมหรือชุมนุมทางการเมือง ณ ที่ใดๆ ที่มีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภายใต้ประกาศดังกล่าวมีคนถูกตั้งข้อหาอย่างน้อย 217 ราย หลายคนถูกตั้งข้อหามากกว่าหนึ่งครั้ง และคดีแทบทั้งหมดอยู่ในการพิจารณาคดีของศาลทหาร เช่น นักกิจกรรมและนักศึกษากลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ 14 คน ที่รวมตัวกันปราศรัยและชูป้ายผ้าปรากฏข้อความ "เผด็จการจงพินาศ ประชาธิปไตยจงเจริญ" หรือกรณี ปรีชา ข้าราชการบำนาญ อายุ 77 ปี ที่ออกมามอบดอกไม้ให้กำลังใจ พันธศักดิ์ ศรีเทพ ที่จัดกิจกรรมเดินเท้าเรียกร้องให้ยกเลิกการดำเนินคดีกับพลเรือนที่ศาลทหาร หรือกรณีนักวิชาการ 8 คน ในนาม 'เครือข่ายคณาจารย์มหาวิทยาลัย' ได้ร่วมกันแถลงข่าวเรื่อง 'มหาวิทยาลัยไม่ใช่ค่ายทหาร' ที่โรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการออกแถลงการณ์ของกลุ่มนักวิชาการเพื่อตอบโต้กรณีที่พัก.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้สัมภาษณ์ว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยบางส่วนสอนให้นักศึกษามีความคิดเชิงต่อต้าน และไม่เคารพกติกา

จะเห็นได้ว่า ประกาศและคำสั่งหัวหน้า คสช. ทั้งสามฉบับที่กล่าวมา เป็นเครื่องมือที่ผู้มีอำนาจใช้เพื่อจำกัดการเคลื่อนไหวของประชาชนที่แสดงออกในลักษณะต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ คสช. โดยคนที่ถูกตั้งข้อหาดังกล่าวต้องทั้งเสียเวลาและหลักทรัพย์ ไปกับการต่อสู้คดีและการประกันตัว รวมถึงถูกผูกด้วยเงื่อนไขไม่ให้คนที่มีความคิดดีดีออกมาเคลื่อนไหวอีก ด้วยเหตุนี้ ทำให้บรรยากาศทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในยุค คสช. เป็นไปอย่างเงียบงัน แม้แต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายและนโยบายต่างๆ ก็ยังไม่อาจมีพื้นที่รวมตัวกันเพื่อส่งเสียงเรียกร้องได้

2. ห้ามพรรคการเมืองประชุมหรือทำกิจกรรม

- ประกาศ คสช. ฉบับที่ 57/2557: ห้ามพรรคการเมืองประชุมหรือเคลื่อนไหวทางการเมือง

ไม่ใช่แค่ประชาชนธรรมดาเท่านั้น ที่ คสช. พยายามจะควบคุม เพราะ 'พรรคการเมือง' ก็ตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน โดย คสช. ได้ออกประกาศฉบับที่ 57/2557 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2557 ข้อที่ 2 มีใจความว่า เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อย ห้ามไม่ให้พรรคการเมืองดำเนินการประชุม หรือดำเนินกิจการใดๆ ในทางการเมือง และห้ามดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่เป็นการชั่วคราว รวมทั้งให้ระงับการจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว

เมื่อรัฐบาลประกาศว่า จะจัดการเลือกตั้งภายในสิ้นปี 2561 แต่ทว่า ภายใต้ประกาศฉบับนี้ สร้างภาระให้พรรคการเมืองไม่สามารถทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ อย่างเช่น จัดการประชุมพรรค จัดหาสมาชิกให้ครบ และดำเนินการให้สมาชิกจ่ายเงินบำรุงพรรค รวมถึงตั้งสาขาพรรคทุกภาค ดังนั้น หากประกาศฉบับนี้ไม่ถูกยกเลิกการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นจะเต็มไปด้วยปัญหา

3. ความผิดฐานไม่มารายงานตัวตามที่ คสช. เรียก

- ประกาศ คสช. ฉบับที่ 25-29-41/2557: ไม่รายงานตัวกับคสช. มีความผิด

นอกจากการออกประกาศห้ามชุมนุมทางการเมืองแล้ว คสช. ยังออกประกาศเพื่อจัดการกับบุคคลที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ คสช. อีก เช่น ประกาศฉบับที่ 25/2557, ประกาศฉบับที่ 29/2557 และประกาศฉบับที่ 41/2557 สั่งให้บุคคลซึ่งไม่มารายงานตัวตามคำสั่ง คสช. มารายงานตัวตามวันและเวลาที่กำหนด หากฝ่าฝืนและไม่มีการแจ้งเหตุขัดข้องจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภายใต้ประกาศทั้ง 3 ฉบับ มีผู้ที่ถูกดำเนินคดีเท่าที่ทราบ 14 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักกิจกรรม หรือ นักการเมือง ที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารจึงไม่ยอมให้ความร่วมมือกับคสช. เช่น จาตุรนต์ ฉายแสง อดีต ส.ส.พรรคเพื่อไทย ที่โพสต์เฟสบุ๊กส่วนตัวว่า จะไม่เข้ารายงานตัวกับ คสช. เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับคณะ รัฐประหารจึงไม่อาจให้ความร่วมมือได้ ทำให้เขาต้องถูกดำเนินคดีที่ศาลทหารในข้อหาฝ่าฝืนไม่รายงานตัว หรือ วรรเจตน์ ภักดิ์รัชนี นักวิชาการกฎหมายที่เดินทางไปต่างประเทศทำให้ไม่สามารถมารายงานตัวทันกำหนด ทั้งนี้ คดีส่วนใหญ่ที่จำเลยรับสารภาพ ศาลพิพากษาลงโทษให้จำคุกพร้อมกับโทษปรับ แต่โทษจำคุกให้รอลงอาญา เนื่องจาก คสช. ใช้การเรียกรายงานตัวเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการคุกคามและสร้างความหวาดกลัว ต่อผู้แสดงความคิดเห็นในประเด็นสังคมการเมืองอยู่อย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลที่บันทึกไว้ พบว่า มีบุคคลถูกเรียกรายงานตัวแล้วกว่า 1,300 คน และบางคนเมื่อไปรายงานตัวแล้วถูกคุมขังในค่ายทหารเป็นเวลานานถึง 7 วัน ประกาศที่กำหนดโทษการไม่มารายงานตัวเหล่านี้ ยิ่งสร้างความหวาดกลัวเพิ่มขึ้นต่อผู้คนที่เคลื่อนไหวใน ประเด็นสาธารณะ

4. ความผิดฐาน ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของ คสช.

• ประกาศ คสช. ฉบับที่ 39-40/2557 และ คำสั่งหัวหน้าคสช. ฉบับที่ 3/2558: ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของ คสช. มีความผิด

เมื่อ คสช. เรียกบุคคลไปรายงานตัว หรือใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึก หรืออำนาจอื่นๆ เข้าจับกุมบุคคลไปควบคุมตัวไว้แล้ว คสช. จะให้บุคคลดังกล่าวลงนามในข้อตกลงฉบับหนึ่ง หรือที่เรียกกันว่า MOU โดยจะ กำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวไว้ว่า ต้องไม่เคลื่อนไหวทางการเมือง หรือให้การช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองอีก

หากผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว คสช. สามารถเอาผิดได้ตามประกาศ คสช. ฉบับที่ 39/2557 และ ฉบับที่ 40/2557 ที่กำหนดว่า หากใครฝ่าฝืนเงื่อนไขเหล่านี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และยินยอมถูกระงับธุรกรรมทางการเงิน แต่ภายหลัง คสช. ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 ข้อที่ 11 ก็ได้กำหนดความผิดสำหรับบุคคลที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัวไว้ด้วยเช่นกัน แต่ กำหนดโทษลดลงกึ่งหนึ่ง เป็นโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้ ประกาศดังกล่าวกลายเป็นเครื่องควบคุมนักกิจกรรมที่เคยยอมเข้าสู่กระบวนการของ คสช. ให้มี บ่วงรัดคอไม่กล้าออกมาเคลื่อนไหวอีก ตัวอย่างคนที่เคยถูกดำเนินคดีภายใต้ประกาศเหล่านี้ เช่น วัฒนา เมืองสุข ที่ถูกตั้งข้อหาฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัวหลังเคยไปรายงานตัวแล้วและออกมาโพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊ก เรื่อง ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ อีกคนหนึ่งคือ สิริวิชญ์ หรือ “นิว” นักศึกษาที่ถูกตั้งข้อหาจากการทำกิจกรรมร่วมกับ กลุ่มพลเมืองโต้กลับ ทั้งที่สิริวิชญ์เคยถูกกักตัวตามกฎหมายอัยการศึกและเคยลงชื่อในข้อตกลงไว้ก่อนแล้ว

ประเด็นที่ 2

ประกาศ / คำสั่ง ที่จำกัดเสรีภาพสื่อ

ในช่วงเวลาที่เข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศ คสช. เข้าควบคุมข้อมูลข่าวสารเพื่อให้การยึดอำนาจเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยใช้วิธีการดั้งเดิม คือ ส่งทหารเข้าควบคุมสถานีโทรทัศน์ขนาดใหญ่ทุกแห่ง เพื่อระงับการออกอากาศของทุกสถานีชั่วคราว ก่อนจะอนุญาตให้กลับมาออกอากาศต่อหลังควบคุมสถานการณ์ได้

22 พฤษภาคม 2557 ทันที่หลังการเข้ายึดอำนาจ คสช. ออกประกาศ คสช. ฉบับที่ 14/2557 ห้ามสื่อมวลชนสัมภาษณ์บุคคลที่อาจขยายความขัดแย้ง หรือสร้างความสับสน ไม่เช่นนั้นจะถูกระงับการเผยแพร่, ประกาศ คสช. ฉบับที่ 15/2557 ปิดสถานีโทรทัศน์ช่องการเมือง 14 แห่ง และวิทยุชุมชนทุกแห่งทั่วประเทศ และประกาศ คสช. ฉบับที่ 18/2557 ห้ามสื่อทุกประเภท รวมทั้งสื่อออนไลน์นำเสนอข้อมูลที่เป็นเท็จ เป็นภัยต่อความมั่นคง วิพากษ์วิจารณ์ คสช. ชักชวนต่อต้าน คสช. หรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง ประกาศทั้งสองฉบับนี้ใช้กับสื่อทุกประเภท และใช้ถ้อยคำกว้างครอบคลุมเนื้อหาแทบทุกรูปแบบที่ คสช. ไม่ต้องการให้เผยแพร่ ต่อมา คสช. ก็ยังออกประกาศและคำสั่งฉบับอื่นๆ ตามมามากมาย ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็นสองประเภท ดังนี้

1. ประกาศ/คำสั่ง คมสื่อหลัก ให้อำนาจ กสทช. ตีความและลงโทษ

18 กรกฎาคม 2557 คสช. ออกประกาศ คสช. ฉบับที่ 97/2557 มาใช้คุมสื่อแทนประกาศ คสช. ฉบับที่ 14/2557 และ 18/2557 โดยเนื้อหาแทบไม่ต่างกัน แต่ถูกองค์กรวิชาชีพสื่อคัดค้านหลังออกประกาศ อีกสามวันถัดมา คสช. จึงออกประกาศฉบับที่ 103/2557 มาเพื่อแก้ไขผ่อนปรนในบางประเด็น แต่ประกาศทั้งสองฉบับไม่ได้กำหนดกระบวนการบังคับใช้เอาไว้ อีกสองปีถัดมา คสช. จึงต้องใช้อำนาจพิเศษตามมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 41/2559 มาเพื่อมอบภารกิจนี้ให้กับ กสทช.

- **ประกาศ คสช. ฉบับที่ 97/2557: คุมสื่อ ห้ามเสนอข้อมูลสร้างความขัดแย้ง**

ห้ามสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์สัมภาษณ์บุคคลที่อาจขยายความขัดแย้ง หรือสร้างความสับสน สั่งให้สื่อทุกประเภทรวมทั้งสื่อออนไลน์นำเสนอข้อมูลตามที่ได้รับแจ้งจาก คสช. ห้ามนำเสนอข้อมูลที่เป็นเท็จ เป็นภัยต่อความมั่นคง วิพากษ์วิจารณ์ คสช. การชักชวนต่อต้าน คสช. หรือก่อให้เกิดความขัดแย้ง และยังสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้บังคับบัญชาตำรวจ ระงับการชุมนุมหรือกิจกรรมที่ต่อต้าน คสช.

- **ประกาศ คสช. ฉบับที่ 103/2557: แก้ไข ให้ส่งเรื่องไปยังองค์กรวิชาชีพสื่อ**

ประกาศฉบับนี้ออกมาเพื่อแก้ไขประกาศฉบับที่ 97/2557 จากเดิมที่ห้ามวิจารณ์ คสช. เปลี่ยนเป็น ห้ามการวิจารณ์โดยมีเจตนาไม่สุจริตด้วยข้อมูลอันเป็นเท็จ และจากเดิมที่ให้อำนาจระงับการเผยแพร่สื่อที่ฝ่าฝืนได้ทันที เปลี่ยนเป็น ให้ส่งเรื่องไปยังองค์กรวิชาชีพเพื่อสอบสวนทางจริยธรรม

- **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 41/2559 : มอบอำนาจปิดสื่อให้ กสทช. ทำได้โดยยกเว้นความรับผิดชอบ**

คำสั่ง หัวหน้า คสช. กำหนดให้ การนำเสนอเนื้อหาที่ขัดต่อ ประกาศ คสช. ฉบับที่ 97/2557 และ 103/2557 เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่ต้องห้าม ตามมาตรา 37 ของ พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ซึ่งมีผลให้ กสทช. มีอำนาจตรวจสอบ และอาจสั่งลงโทษปรับเจ้าของสถานีได้ไม่เกิน 50,000 บาท หรือสั่งงดออกอากาศ หรือสั่งปิดสถานีที่ฝ่าฝืนก็ได้ และยกเว้นให้การออกคำสั่งของ กสทช. เพื่อควบคุมข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัย หากทำไปโดยสุจริต

นอกจากประกาศทั้งสามฉบับแล้ว คสช. ยังใช้อำนาจออกคำสั่ง คสช. (เฉพาะ) ฉบับที่ 12/2557 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2557 แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการเผยแพร่ข่าวสารต่อสาธารณะ มีหน้าที่ติดตามตรวจสอบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล และส่งเรื่องไปยัง กสทช. ให้ดำเนินการลงโทษ คำสั่งนี้ยังไม่เผยแพร่สู่สาธารณะ จึงไม่อาจทราบได้ว่า คณะกรรมการชุดนี้เป็นใครบ้าง

ในทางปฏิบัติ นอกจากการบังคับใช้ประกาศ คสช. โดยตรงแล้ว สื่อโทรทัศน์ขนาดใหญ่หลายแห่งยังให้ข้อมูลตรงกันว่า คสช. ใช้วิธีการอื่น เช่น การเชิญไปพูดคุย การส่งหนังสือตักเตือน โดยไม่ต้องอ้างอิงอำนาจตามกฎหมายใด สื่อมวลชนส่วนใหญ่จึงถูกควบคุมด้วยมาตรการระดับเบาแทน การควบคุมในระดับนี้ไม่มีบันทึกปรากฏต่อสาธารณะว่าดำเนินการเช่นใดบ้าง ทำให้สังคมตรวจสอบไม่ได้ แต่ก็ส่งผลให้เกิดการเซ็นเซอร์เนื้อหาในสื่อไม่ต่างกัน

สื่อที่ถูกบังคับใช้ประกาศ คสช. อย่างจริงจัง เป็นสื่อที่นำเสนอเนื้อหาทางการเมือง โดยมีจุดยืนตรงกันข้ามกับ คสช. ดังกรณีศึกษาต่อไปนี้

กรณีศึกษา: พีชทีวีถูกตักเตือน ถูกสั่งปิดสถานี แต่ศาลปกครองให้คุ้มครองชั่วคราว

เดือนเมษายน 2558 คณะทำงานติดตามการเผยแพร่ข้อมูลสื่อโทรทัศน์ตรวจสอบพบว่า รายการมองไกล ทางช่องพีชทีวี นำเสนอเนื้อหาที่อาจทำให้ประชาชนเกิดความสับสน ยั่วยุปลุกปั่นให้เกิดความขัดแย้ง หรือสร้างความแตกแยกในราชอาณาจักร จึงส่งเรื่องร้องเรียนไปยัง กสทช. วันที่ 23 มีนาคม 2558 ที่ประชุม กสทช. มีมติเสียงข้างมากให้ตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร

ต่อมาในวันที่ 30 มีนาคม 2558 ที่ประชุม กสทช. มีมติเสียงข้างมากพักใช้ใบอนุญาตช่องพีชทีวี เป็นเวลา 7 วัน จากการออกอากาศรายการมองไกล รายการคิดรอบด้าน รายการเดินหน้าต่อไป และรายการเข้าใจตรงกันนะ โดยมีผลตั้งแต่ 10-17 เมษายน 2558

หลังจากพีชทีวีกลับมาออกอากาศ ทางคณะทำงานฯ ยังคงส่งเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหารายการของช่องดังกล่าวไปยัง กสทช. อย่างต่อเนื่อง กระทั่งวันที่ 27 เมษายน 2558 ที่ประชุม กสทช. มีมติเสียงข้างมากให้เพิกถอนใบอนุญาตสถานีโทรทัศน์พีชทีวี ถือเป็นคำสั่งปิดสถานีถาวร เพราะกระทำผิดซ้ำ ต่อมา พีชทีวี ไปยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง ให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว ศาลปกครองมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดี จึงให้พีชทีวีกลับมาออกอากาศได้

9 สิงหาคม 2560 กสทช. มีมติสั่งพักใช้ใบอนุญาตช่องพีชทีวีอีกครั้ง เป็นเวลา 30 วัน จากการณีออกอากาศรายการ "เข้าใจตรงกันนะ" และรายการ "ห้องข่าวเล่าเรื่องสุดสัปดาห์" เพราะขัดต่อข้อตกลงใน MoU

กรณีศึกษา: วอยซ์ทีวี โดนตรวจสอบบ่อยที่สุด 14 รอบ

ภายใต้ยุคของ คสช. ผู้บริหารวอยซ์ทีวี ถูก กสทช. พิจารณาลงโทษด้วยมาตรการต่างๆ ถึง 14 ครั้ง ทั้งการตักเตือน, การระงับการออกอากาศเฉพาะรายการ, การระงับผู้ดำเนินรายการบางคน รวมทั้งการระงับการออกอากาศทั้งช่อง เนื้อหาที่วอยซ์ทีวีถูกลงโทษเกือบทั้งหมดเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองที่ได้รับความนิยมสูงสุดในเวลานั้น ตัวอย่างเช่น

30 มีนาคม 2558 กสทช. พิจารณาเนื้อหารายการ Wake Up Thailand เรื่องคุยกับนักข่าวในวันนักข่าว และเรื่องเสียภาษีเลี้ยงดูสมาชิกเคลื่อนไหวต่อไป มีมติสั่งหนังสือตักเตือนให้วอยซ์ทีวีระมัดระวังการตรวจสอบ

เนื้อหารายการก่อนออกอากาศ เว้นการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยถ้อยคำรุนแรง และการนำเสนอความคิดเห็นส่วนบุคคล

15 กุมภาพันธ์ 2559 กสทช. พิจารณาเนื้อหารายการ The Daily Dose เรื่อง ปัญหา: คนส่วนน้อยไม่ยอมรับมติจากเสียงส่วนใหญ่ มีมติเห็นว่า มีเนื้อหาขัดต่อประกาศ คสช. ฉบับที่ 97/2557 และ 103/2557 จึงมีคำสั่งระงับการออกอากาศรายการ The Daily Dose เป็นเวลา 3 วัน

15 สิงหาคม 2559 กสทช. พิจารณาเนื้อหารายการ Wake Up News เรื่อง ฉันทามติสังคม ไม่ให้ คสช. ร่างรัฐธรรมนูญฉบับต่อไป, เรื่อง ประยุทธ์ประกาศอยู่ยาว ไม่สนร่างรัฐธรรมนูญจะผ่านไม่ผ่าน และเรื่องอื่นๆ อีกสองเรื่อง มีมติว่า เนื้อหามีลักษณะต้องห้ามตามประกาศ คสช. สั่งให้พักการดำเนินรายการของ ม.ล. ณีรัฐกรณ์ เทวกุล และอริกกิต แสงสุข เป็นเวลา 10 วัน

27 มีนาคม 2560 กสทช. สั่งระงับการออกอากาศวอยซ์ ทีวีเป็นเวลา 7 วัน เนื่องจากมี 4 รายการที่มีเนื้อหาเข้าข่ายละเมิดประกาศ คสช. และมาตรา 37 ของ พ.ร.บ.ประกอบกิจการกระจายเสียงฯ

ยกเลิกประกาศควบคุมสื่อ แต่ยังใช้กฎหมายปกติลงโทษเนื้อหาที่ผิดกฎหมายได้

โดยหลักการแล้ว การกำกับดูแลเนื้อหาของสื่อมวลชนควรจะดำเนินการโดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งเป็นตัวแทนของสื่อที่มีความเข้าใจการทำงานของสื่อเป็นอย่างดี หรือโดยประชาชนผู้รับสื่อซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่นอกจากระบบนี้แล้ว ตามกฎหมายปกติ กสทช. ก็มีอำนาจตามมาตรา 37 ของ พ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ที่ห้ามสื่อออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเนื้อหาลามกอนาจาร หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่กว้างขวางและครอบคลุมทุกประเด็นอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องมี ประกาศ คสช. มาขยายขอบเขตเพิ่มเติมให้กว้างขวางออกไปอีก

ส่วนที่อาจต่างไปคือ หากไม่มี คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 41/2559 เจ้าหน้าที่ กสทช. ที่ใช้อำนาจตรวจสอบและส่งลงโทษสื่อ ต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามปกติเช่นเดียวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐทั่วไปและอาจถูกฟ้องร้องได้ แต่ตราที่คำสั่งนี้ยังมีผลใช้บังคับอยู่ การทำหน้าที่ของ กสทช. จะได้รับการยกเว้นไม่ถูกตรวจสอบและอาจเปิดช่องให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจได้

นอกจากนี้ หากสื่อใดนำเสนอเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิตรายการ บรรณาธิการ รวมถึงผู้บริหารสถานี ต้องถูกดำเนินคดีและมีความรับผิดชอบตามกฎหมายในเรื่องนั้นๆ อยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น การหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ เป็นความผิดตามมาตรา 112 การยุยงปลุกปั่นให้ประชาชนละเมิดกฎหมายแผ่นดิน เป็นความผิดตามมาตรา 116 การหมิ่นประมาทบุคคลอื่น เป็นความผิดตามมาตรา 328 ของประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

ในภาวะที่บ้านเมืองกำลังจะกลับสู่ระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพของสื่อมวลชนที่จะนำเสนอข่าวสารในทางวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใช้อำนาจรัฐจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรถูกกลบโหมด้วยหลักเกณฑ์เพียงว่า “สร้างความขัดแย้ง” หรือ “สร้างความสับสน” ประกาศ/คำสั่ง ของ คสช. ที่ออกมาเพื่อควบคุมเนื้อหาของสื่อมวลชนในสถานการณ์พิเศษจึงควรถูกยกเลิก และใช้กฎหมายปกติในการควบคุมแทน

2. ประกาศสามฉบับคุ้มครองสื่อออนไลน์ ห้ามเนื้อหาหยุดยั้งปลุกปั่น

สื่อออนไลน์มีลักษณะเฉพาะ คือ ไม่มีสถานีย่อยออกอากาศที่ชัดเจนเป็นของตนเอง คสช. จึงไม่อาจส่งกำลังทหารเข้าควบคุมให้เบ็ดเสร็จได้ ในช่วงเวลาของการยึดอำนาจสื่อออนไลน์ยังคงเป็นช่องทางที่ประชาชนพอจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างจากสื่อหลักได้บ้าง คสช. จึงต้องรีบออกประกาศมาควบคุมสื่อออนไลน์ ดังนี้

● ประกาศ คสช. ฉบับที่ 12/2557: ขอความร่วมมือจากสื่อสังคมออนไลน์

วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คสช. ออกประกาศเพื่อขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการ ระวังการให้บริการส่งข้อความเชิงปลุกกระตม ยั่วยุ สร้างความรุนแรง ความไม่น่าเชื่อถือและไม่เคารพกฎหมาย ตลอดจนการต่อต้าน คสช. โดยประกาศฉบับนี้ระบุด้วยว่า หากใครไม่ปฏิบัติตาม คสช. จะระงับการให้บริการทันที และจะนำตัวมาดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

● ประกาศ คสช. ฉบับที่ 17/2557: สั่งผู้ให้บริการระงับข้อมูลขัดความมั่นคง

วันเดียวกัน คสช. ออกประกาศอีกฉบับหนึ่งสั่งให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตติดตาม ตรวจสอบ และระงับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ที่บิดเบือน ยุบปลุกปั่น อันจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยภายในราชอาณาจักร หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และเรียกผู้ให้บริการทุกรายมารายงานตัวที่สำนักงาน กสทช. ในวันรุ่งขึ้น

● ประกาศ คสช. ฉบับที่ 26/2557: ตั้งคณะกรรมการพิเศษ สั่งบล็อกเว็บได้ไม่ต้องใช้หมายศาล

วันที่ 24 พฤษภาคม 2557 คสช. ออกประกาศอีกฉบับ เรื่องการดูแลและสอดส่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ให้อำนาจแก่ปลัดกระทรวงไอซีที ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นกระทรวงดิจิทัลฯ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง มีอำนาจดังนี้

- 1) ตรวจสอบหรือเข้าถึงข้อมูลการใช้งานอินเทอร์เน็ต ที่แพร่เนื้อหาเชิงปลุกกระตม ยั่วยุ สร้างความรุนแรง ความไม่น่าเชื่อถือและไม่เคารพกฎหมาย ตลอดจนต่อต้าน คสช.
- 2) สั่งระงับการเผยแพร่เว็บไซต์ที่มีเนื้อหาตามข้อ 1)
- 3) ประสานงานกับ คสช. เพื่อใช้อำนาจตามกฎหมายดำเนินการกับผู้เกี่ยวข้อง

ข้อกังวลต่อประกาศที่ใช้ถ้อยคำกว้างขวาง และให้อำนาจลัดชั้นตอน

ประกาศ คสช. ทั้งสามฉบับ ให้อำนาจแก่ คสช. ชนิดครอบจักรวาลในการควบคุมการสื่อสารบนโลกออนไลน์ โดยมีข้อสังเกตที่น่ากังวลสามประการ

ประการแรก ประกาศ คสช. ให้ใช้อำนาจลัดชั้นตอนของกฎหมายปกติ กล่าวคือ ตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ ฉบับปัจจุบัน มาตรา 20 กำหนดชั้นตอนว่า การจะสั่งระงับการเผยแพร่เนื้อหาใดต้องขอความเห็นชอบจากรัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัล และได้รับคำสั่งจากศาลก่อน ส่วนการเข้าตรวจสอบข้อมูลการใช้งานอินเทอร์เน็ต ตามมาตรา 18 และ 19 ก็แบ่งระดับของข้อมูลไว้ ข้อมูลการใช้งานตามปกติสามารถขอจากผู้ให้บริการได้ แต่การเข้าถึงข้อมูลที่ต้องถอดรหัส ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน แต่ประกาศ คสช. ฉบับที่ 26/2557 ให้อำนาจคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นใหม่สามารถทำได้เองเลย

นอกจากนี้ ประกาศ คสช. ฉบับที่ 12/2557 ยังระบุด้วยว่า หากผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ระงับการเผยแพร่ข้อความ คสช. มีอำนาจสั่งระงับการให้บริการได้ ซึ่งเป็นอำนาจใหม่ที่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจะต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาและมีโทษถึงขั้นระงับกิจการ

ประการที่สอง ประกาศ คสช. กำหนดหลักเกณฑ์ของเนื้อหาที่ต้องถูกระงับไว้กว้างขวางเกินไป เช่นคำว่า “บิดเบือน” “ปลุกระดม” “ยุยงปลุกปั่น” “สร้างความรุนแรง” “ความไม่นาเชื่อถือและไม่เคารพกฎหมาย” “กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” “ต่อต้าน คสช.” ฯลฯ ซึ่งผู้ใช้อินเทอร์เน็ตย่อมไม่อาจรู้ได้ว่า ขอบเขตของข้อมูลที่สามารถนำเสนอได้หรือไม่ได้อยู่ตรงจุดไหน และกลายเป็นภาระใหญ่หลวงสำหรับผู้ให้บริการที่ต้องพิจารณาเนื้อหาด้วยตัวเอง การใช้ถ้อยคำที่กว้างขวางเช่นนี้ เปิดช่องให้เกิดการตีความและบังคับใช้แบบเลือกปฏิบัติเฉพาะกับข้อมูลบางประเภท และบุคคลบางกลุ่ม ที่ คสช. ต้องการควบคุมเป็นพิเศษเท่านั้น

ประการที่สาม ประกาศ คสช. ฉบับที่ 12/2557 และ 17/2557 มุ่งให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตทำหน้าที่แทนรัฐ ทั้งการติดตามตรวจสอบ และการระงับการเผยแพร่เนื้อหา โดยที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่ต้องดำเนินการเอง ซึ่งการดำเนินการโดยผู้ให้บริการนั้นอาจจะมีข้อดี คือ ความสะดวกรวดเร็ว แต่ก็มีข้อเสีย คือ ผู้ให้บริการต่างเป็นบริษัทเอกชนที่ทำงานแยกขาดจากกัน การใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า จะดำเนินการเช่นใด ต่อเนื้อหาใด จึงอาจแตกต่างกันได้ตามความเห็นของฝ่ายกฎหมายของผู้ให้บริการแต่ละราย เนื้อหาบางประเภทอาจถูกระงับจากผู้ให้บริการบางรายแต่ไม่ถูกระงับจากผู้ให้บริการรายอื่น นอกจากนี้ การเข้าตรวจสอบข้อมูลหรือระงับการเผยแพร่เนื้อหาของผู้ให้บริการอาจใช้วิธีการทางเทคนิค ซึ่งไม่เหลือร่องรอยให้ตรวจสอบว่า ต่างจากการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องเขียนคำร้องยื่นต่อศาลก่อน เอกสารทั้งหมดจะถูกบันทึกไว้ในระบบฐานข้อมูลของศาล สามารถค้นคว้าได้ และหากมีการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็สามารถเอาผิดย้อนหลังได้

หมดยุคการยึดอำนาจแล้ว ควรกลับมาควบคุมด้วยกฎหมายปกติ

หลังการประกาศใช้ ประกาศ คสช. ฉบับที่ 17/2557 ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตทุกรายต้องเข้าพบ กสทช. และได้รับแจ้งแนวปฏิบัติให้ต้องทำตาม ประกาศทั้งสามฉบับทำหน้าที่หลักเพื่อช่วยให้ผู้ให้บริการรู้สึกกลัวหากไม่ทำตาม และหาก คสช. ต้องการใช้อำนาจพิเศษเพื่อควบคุมเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตเมื่อใดก็สามารถหยิบประกาศทั้งสามฉบับนี้มาใช้ได้อยู่ทุกเมื่อ

เมื่อเข้าสู่ปี 2561 ไม่มีสถานการณ์การชุมนุมประท้วงและการต่อต้าน คสช. ปรากฏให้เห็นอีกแล้ว คสช. คุมอำนาจการบริหารประเทศไว้เบ็ดเสร็จภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ และกำลังจะเดินหน้าเข้าสู่การเลือกตั้ง ประกาศ คสช. ทั้งสามฉบับที่ออกมาอย่างรวดเร็วและให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางเพื่อควบคุมสถานการณ์เฉพาะหน้าขณะที่เข้ายึดอำนาจการปกครองจึงเป็นประกาศที่ล้าสมัยและไม่จำเป็นอีกต่อไป หากรัฐบาลปัจจุบันต้องการควบคุมเนื้อหาในสื่อออนไลน์ ก็ยังมีพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ที่ให้อำนาจสามารถทำได้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนกว่าประกาศ คสช. และมีขั้นตอนตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่อยู่บ้าง

ประเด็นที่ 3

ประกาศ/คำสั่ง ที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรม

หนึ่งในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในยุค คสช. คือ การให้ทหารเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรม โดยตรง คสช. ออกประกาศและคำสั่ง อย่างน้อย 8 ฉบับ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีอำนาจดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยตรง ทั้งอำนาจเรียกตัวบุคคลมาสอบถาม หรือสอบสวนบุคคลพลเรือนที่ต้องหาคดีอาญาบางประเภท การใช้ศาลทหารพิจารณาและพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง รวมถึงการประกาศพื้นที่ควบคุม จำกัดการเข้าออกสถานที่ เพื่อเข้าทำการจับกุมบุคคลที่ต้องหาในคดีอาญา

1. ประกาศ/คำสั่งเกี่ยวกับการเอาพลเรือนขึ้นศาลทหาร

ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2557 หรือสามวันหลัง คสช. เข้ายึดอำนาจ มีการออกประกาศสองฉบับ เพื่อกำหนดให้คดีของพลเรือนบางประเภทอยู่ภายใต้เขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร

● ประกาศ คสช. ฉบับที่ 37/2557: ให้พลเรือนขึ้นศาลทหารในคดีการเมือง

ประกาศ คสช. ฉบับที่ 37/2557 กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีของพลเรือนที่ต้องหาในความผิดต่อไปนี้

- (1) ความผิดต่อพระมหากษัตริย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 107 - 112
- (2) ความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113-118 และ
- (3) ความผิดฐานฝ่าฝืนประกาศ/คำสั่งของ คสช. เช่น การไม่เข้ารายงานตัวตามคำสั่งเรียก หรือการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เป็นต้น

● ประกาศ คสช. ฉบับที่ 38/2557: ความผิดเกี่ยวเนื่องกับขึ้นศาลทหารหมด

ประกาศ คสช. ฉบับที่ 38/2557 ออกมาเพื่อขยายความประกาศฉบับที่ 37/2557 โดยมีสาระสำคัญคือให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาความผิดอื่นของพลเรือนด้วย ในกรณีที่เป็นกรกระทำที่เกี่ยวเนื่องกัน ตัวอย่างเช่น การโพสต์ข้อความหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ฯ เป็นการกระทำหนึ่งครั้งผิดกฎหมายหลายบท คือ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ซึ่งเป็นความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารตามประกาศฉบับที่ 37/2557 และความผิดตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14(3) ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลทหาร แต่ทั้งสองข้อหากก็ให้พิจารณาที่ศาลทหารได้ หรือ หากมีการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนประกาศ คสช. เป็นความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารตามประกาศฉบับที่ 37/2557 และในการชุมนุมนั้นมีการทำร้ายร่างกาย ซึ่งเป็นความผิดที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหาร แต่ทั้งสองข้อหากก็ให้พิจารณาที่ศาลทหารได้

ประกาศฉบับที่ 37/2557 คสช. ให้เหตุผลว่า การให้พลเรือนขึ้นศาลทหารนั้น ก็เพื่อให้เกิดความสงบ และให้การแก้ไขปัญหาประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่วนประกาศฉบับที่ 38/2557 คสช. ให้เหตุผลว่าเพื่อให้

การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงควรให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาความผิดที่เกี่ยวข้องได้ด้วยกัน
ทีเดียว

● **ประกาศ คสช. ฉบับที่ 50/2557: ให้พลเรือนขึ้นศาลทหารในคดีครอบครองอาวุธ**

หลังจากนั้นในวันที่ 30 พฤษภาคม 2557 คสช. ออกประกาศฉบับที่ 50/2557 โดยมีสาระสำคัญ คือ ให้
ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับอาวุธสงครามหรืออาวุธที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้
ได้

ในขณะที่ความผิดตามประกาศฉบับที่ 37/2557 จะมีผลกับการกระทำที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันออกประกาศ
เป็นต้นไป แต่ประกาศฉบับที่ 50/2557 กลับกำหนดไว้เลยว่า ให้มีผลย้อนหลังไปครอบคลุมความผิดที่เกิดขึ้น
ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16.30 หรือเวลาที่มีการยึดอำนาจด้วย ส่งผลให้หลายคดีที่จำเลยพลเรือน
ถูกจับกุมก่อนวันออกประกาศ แต่จำเลยก็ยังคงต้องขึ้นศาลทหาร เช่น จำเลย 24 คนในคดี “ขอนแก่นโมเดล” ซึ่ง
ถูกจับในวันที่ 23 พฤษภาคม 2557 เป็นต้น

● **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 55/2559: ยุติการใช้ศาลทหาร เฉพาะคดีที่เกิดขึ้นหลัง ก.ย.59**

ประกาศ คสช. ที่กำหนดให้พลเรือนขึ้นศาลทหารทั้งสามฉบับมีผลบังคับใช้เรื่อยมา จนกระทั่งวันที่ 12
กันยายน 2559 หัวหน้า คสช. อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญชั่วคราว 2557 ออกคำสั่งฉบับที่
55/2559 ให้คดีของบุคคลพลเรือนที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร ซึ่งเหตุแห่งคดีเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่
ออกประกาศเป็นต้นไป อยู่ในอำนาจการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมตามปกติ แต่คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา
ของศาลทหารอยู่ก่อนแล้วให้อยู่ในการพิจารณาของศาลทหารต่อไป สำหรับคดีที่เหตุเกิดระหว่างวันที่ 22
พฤษภาคม 2557 จนถึง 12 กันยายน 2559 ไม่ว่าจะจับกุมผู้ต้องหาได้เมื่อใด ผู้ต้องหาเหล่านั้นก็ยังคงถูก
ดำเนินคดีในศาลทหาร

คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับนี้ระบุเหตุผลว่า เนื่องจากการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญในเดือนสิงหาคม
2559 ผ่านพ้นไปด้วยความเรียบร้อย โดยผู้ออกเสียงส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ และประชาชน
ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการรักษาความเรียบร้อยของบ้านเมือง แต่คำสั่งดังกล่าวยังระบุด้วยว่าในกรณีที่มี
เหตุอันควร หัวหน้า คสช. อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งนี้ได้ ซึ่งหมายความว่า อาจมีการสั่งให้นำพลเรือนไปพิจารณาคดี
ในศาลทหารได้อีกหากหัวหน้า คสช. เห็นว่าจำเป็น

ตามรายงานของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนซึ่งอ้างอิงตัวเลขจากกรมพระธรรมนูญ นับถึงวันที่
30 พฤศจิกายน 2559 มีบุคคลพลเรือนถูกดำเนินคดีในศาลทหารรวม 2,177 คน จากทั้งหมด 1,716 คดี โดยใน
จำนวนนี้พิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว 1,300 คดีและอยู่ระหว่างการพิจารณา 416 คดี แยกเป็นคดีฝ่าฝืนประกาศ/คำ
สั่ง คสช. รวม 44 คดี คดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 รวม 86 คดี และคดีตามประมวลกฎหมาย
อาญามาตรา 116 รวม 9 คดี ขณะที่ประกาศ คสช. ฉบับที่ 50/2559 ทำให้มีพลเรือนถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับอาวุธ
สงครามในศาลทหารถึง 1,577 คดี ในจำนวนนี้หลายคนถูกดำเนินคดีในศาลทหารเพียงเพราะถือครองอาวุธ
โบราณที่นายทะเบียนออกใบอนุญาตให้ไม่ได้เพื่อประดับบ้าน

ทำไมต้องยกเลิกการเอาคดีพลเรือนขึ้นศาลทหาร

ศาลทหารเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ตุลาการทหารทุกคนเป็นข้าราชการที่มีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ตุลาการหลายคนเป็นนายทหารที่ไม่ได้มีความรู้กฎหมาย จึงมีความน่ากังวลเรื่องความเป็นอิสระ โดยเฉพาะในคดีที่ทหารเป็นคู่ขัดแย้งโดยตรงกับพลเรือน จำเลยย่อมรู้สึกว่าจะไม่ได้รับสิทธิในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

กระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหาร ในคดีที่เหตุเกิดภายใต้กฎอัยการศึก ยังมีข้อจำกัดเพิ่ม คือ จำเลยไม่มีสิทธิยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปทบทวนคำตัดสิน หากศาลตัดสินเช่นใดแล้วถือว่าสิ้นสุดทันที

นอกจากปัญหาในเชิงหลักการ การพิจารณาคดีพลเรือนในศาลทหารยังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ ได้แก่

1) กระบวนการพิจารณาคดีที่ใช้เวลายาวนาน

การนัดความของศาลทหารเป็นการนัดพิจารณาแบบไม่ต่อเนื่อง บางครั้งนัดสืบพยานเดือนละหนึ่งถึงสองครั้ง บางครั้งพยานโจทก์ไม่มาศาลทำให้ต้องเลื่อนคดีออกไปเรื่อยๆ จนทำให้คดีที่ข้อเท็จจริงไม่ซับซ้อนต้องใช้เวลานานโดยไม่จำเป็น เช่น คดีฝ่าฝืนคำสั่งรายงานตัวของจิตรา ซึ่งมีการพิจารณาคดีครั้งแรก ในเดือนกันยายน 2557 และมีคำพิพากษาในเดือนกรกฎาคม 2560 โดยในระหว่างการพิจารณาพยานโจทก์เคยไม่มาศาลเพราะติดราชการรวมสี่ครั้ง หรือ ในคดีหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ฯ ของสมัคร ซึ่งมีการพิจารณาคดีครั้งแรกในเดือนกรกฎาคม 2557 และสืบพยานช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม 2558 ระหว่างการสืบพยาน พยานโจทก์ไม่มาศาลทำให้ต้องเลื่อนถึงสามครั้งติดต่อกัน เนื่องจากการสืบพยานใช้เวลายาวนานและจำเลยไม่ได้ประกันตัว จำเลยจึงตัดสินใจให้การรับสารภาพเพื่อให้คดีสิ้นสุดโดยเร็ว

2) การสั่งพิจารณาคดีลับ

หลายคดีศาลทหารสั่งให้พิจารณาคดีเป็นการลับ ห้ามบุคคลภายนอกเข้าฟัง โดยเฉพาะการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 โดยเท่าที่บันทึกได้ศาลทหารเคยสั่งพิจารณาคดี 112 เป็นการลับอย่างน้อย 15 คดี ย่อมทำให้จำเลยที่ต่อสู้อคดีทางการเมืองไม่สามารถใช้ออกาสในการต่อสู้คดีเพื่อสื่อสารกับสาธารณะได้ และทำให้จำเลยรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมระหว่างการดำเนินคดี

3) การกำหนดโทษที่รุนแรง

จากการติดตามและบันทึกข้อมูลคดีพบว่า ในความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ ศาลยุติธรรมมีแนวทางกำหนดโทษจำคุกที่ 5 ปี ต่อการกระทำหนึ่งครั้ง แต่หลายคดีศาลทหารกำหนดโทษจำคุกจำเลยสูงถึง 10 ปี ต่อการกระทำหนึ่งครั้ง หรือบางกรณีก็ 7 ปี หรือ 8 ปี จึงเคยมีกรณีที่มีจำเลยถูกพิพากษาจำคุกตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปก่อนได้รับการลดโทษเพราะคำรับสารภาพ เช่น เรียร์สุธรรม ถูกพิพากษาจำคุกรวม 50 ปีจากการโพสต์เฟซบุ๊กเข้าข่ายผิดมาตรา 112 รวมทั้งห้าข้อความ พงศ์ศักดิ์ถูกพิพากษาจำคุกรวม 60 ปีจากการโพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กรวมหกปี หรือกรณีของวิชัยที่ถูกพิพากษาจำคุกเป็นเวลา 70 ปี จากการโพสต์ข้อความรวมสิบข้อความ เป็นต้น

4) บุคลากรศาลทหารไม่มีความพร้อม

การใช้ศาลทหารพิจารณาคดีพลเรือนถือเป็นการมอบหมายภารกิจให้หน่วยงานปฏิบัติโดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เพราะศาลทหารถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีที่ทหารเป็นจำเลยหรือคดีวินัย

ทหาร ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจระบบบังคับบัญชาของทหาร แต่ในคดีของพลเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่เกิดจากการแสดงออกทางการเมืองเป็นคดีที่มีความซับซ้อนที่ต้องคำนึงถึงหลักการทั้งทางนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ในการพิจารณาพิพากษา ซึ่งอาจไม่ใช่ความเชี่ยวชาญของศาลทหาร ขณะเดียวกันจำนวนบุคลากรของศาลทหารก็ไม่ได้มากนัก เพราะไม่ได้ออกแบบมาเพื่อรองรับการพิจารณาคดีจำนวนมาก ทำให้พิจารณาคดีต้องล่าช้า

2. ประกาศ / คำสั่ง ที่ให้อำนาจทหารจับกุมประชาชนไปกักตัวไว้ได้นาน 7 วัน

● คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558: ให้อำนาจทหารจัดการคดีการเมือง

1 เมษายน 2558 คสช. ประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกและใช้อำนาจพิเศษตามมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 มาบังคับใช้แทน โดยคำสั่งฉบับนี้ ให้ทหารมีหน้าที่เป็น “เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย” และเข้ามามีบทบาทเหมือนตำรวจ ในการปราบปรามการกระทำความผิดสี่ประเภท คือ (1) ความผิดต่อพระมหากษัตริย์ (2) ความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (3) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธสงคราม (4) ความผิดฐานฝ่าฝืนประกาศ/คำสั่ง คสช. โดยให้ทหารมีอำนาจเรียกบุคคลมาสอบถาม จับกุม เข้าร่วมการสอบสวน ค้นเคหสถาน ยึดทรัพย์สิน และอำนาจพิเศษที่มี คือ สามารถควบคุมตัวบุคคลไว้ได้ไม่เกิน 7 วัน ในสถานที่ปิดลับโดยไม่ต้องแจ้งข้อกล่าวหา

การกระทำใดๆ ของทหารตามคำสั่งนี้ ไม่อยู่ในอำนาจตรวจสอบของศาลปกครอง และยังไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา และทางวินัย หากทำไปโดยสุจริต

● คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 13/2559: ให้อำนาจทหารปราบผู้มีอิทธิพล

29 มีนาคม 2559 คสช. ใช้อำนาจพิเศษตามมาตรา 44 อีกครั้งออกคำสั่งหัวหน้า คสช. 13/2559 ให้ทหารมีหน้าที่เป็น “เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปราม” และเข้ามามีบทบาทเหมือนตำรวจ ในการปราบปรามผู้มีอิทธิพล และมีอำนาจเข้ามาจัดการเช่นเดียวกับคำสั่ง หัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 โดยขยายฐานความผิดที่ทหารจะเข้ามาเกี่ยวข้องเพิ่มอีก 27 ฐานความผิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ความผิดตามพ.ร.บ.ขนส่งทางบก ความผิดตามพ.ร.บ.คนเข้าเมือง ความผิดตามพ.ร.บ.การพนัน ความผิดตามพ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ความผิดตามพ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค ฯลฯ จนทหารเข้ามาทำหน้าที่แทนตำรวจได้ในคดีความเกือบทุกประเภท

คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อปิดกั้นเสรีภาพของผู้ที่เห็นต่างจาก คสช. ในหลายรูปแบบ ดังนี้

1) การเรียกบุคคลเข้ารายงานตัวเพื่อ “ปรับทัศนคติ” และคุมขังในค่ายทหาร 7 วัน

บุคคลที่ถูกเรียกรายงานตัวหรือถูกจับกุมอาจถูกทหารคุมขังไว้ในค่ายทหารโดยไม่ได้รับสิทธิในการติดต่อญาติ หรือทนายความเป็นเวลา 7 วัน โดยไม่มีหลักเกณฑ์ว่าแต่ละคนจะถูกควบคุมนานกี่วัน ผู้ถูกควบคุมตัวจะได้รับการปล่อยตัวเมื่อใดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างเช่น 1 กรกฎาคม 2559 เจริญชัย แซ่ตั้ง ถูกทหารควบคุมตัวไป 7 วัน เพื่อไปบอกให้เลิกแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบนเฟซบุ๊ก, 27 มีนาคม

2559 วัฒนา เมืองสุข ถูกควบคุมตัวไปเป็นเวลา 3 วัน เพราะเหตุโพสต์แสดงความคิดเห็นเรื่องร่างรัฐธรรมนูญ, 4 ตุลาคม 2558 “เซีย ไทยรัฐ” นักเขียนการ์ตูนล้อการเมืองถูกเรียกเข้ารายงานตัวและได้กลับบ้านภายในวันเดียวกัน, 18 กุมภาพันธ์ 2560 แกนนำผู้ชุมนุมต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.กระบี่ 5 คน ถูกควบคุมตัวไปที่ค่ายทหาร มทบ.11 เป็นเวลาหนึ่งคืน

หลายคนที่ถูกเรียกตัวไปคุมขังได้รับการปล่อยตัวโดยไม่มีข้อกล่าวหา แต่คนอีกจำนวนมากที่ต้องกลับออกมาจากค่ายทหารพร้อมการตั้งข้อหาดำเนินคดี ซึ่งเมื่อคดีขึ้นสู่ชั้นศาลหลายคนปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดและขอต่อสู้คดี แต่สิ่งที่คนภายนอกไม่อาจรู้ได้เลย คือ การสอบสวนที่เกิดขึ้นในค่ายทหารเป็นอย่างไรบ้าง เช่น กรณีของชนนตรี ที่ถูกจับกุมเมื่อ 13 ธันวาคม 2558 และคุมขังไว้ 6 วัน ก่อนถูกตั้งข้อกล่าวหามาตรา 116 จากการโพสต์เฟซบุ๊กต่อต้าน คสช.

การให้อำนาจทหารควบคุมตัวบุคคลเพื่อสอบสวน หรือปรับทัศนคติโดยไม่มีโอกาสติดต่อบุคคลภายนอกและไม่มีทนายความ เป็นช่องทางอันตรายที่เจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ ตัวอย่างเช่น วันที่ 9 มีนาคม 2558 สรรเสริญ ศรีอ่อนเรือน ถูกทหารควบคุมตัว จากข้อกล่าวหาว่า เกี่ยวข้องกับคดีป่าระเบิดบริเวณศาลอาญา ในบันทึกการตรวจร่างกายพบว่า เขามีรอยฟกช้ำและรอยแผลไฟไหม้บริเวณต้นขาที่เกิดระหว่างควบคุมตัว หรือกรณีเมื่อ 21 ตุลาคม 2558 พ.ต.ต.ปรากรม วารุณประภา ผู้ต้องหาคดีมาตรา 112 ปรากฏตัวที่ศาลทหารในสภาพถูกโกนหัวหลังถูกควบคุมตัวนาน 7 วัน และมีข้อมูลว่า พ.ต.ต.ปรากรม บอกต่อศาลว่า ถูกทำร้ายร่างกายขณะถูกควบคุมตัว ต่อมาหลังจากศาลอนุญาตให้ฝากขังในค่ายทหารต่อ พ.ต.ต.ปรากรมเสียชีวิตโดยไม่มีกระบวนการพิสูจน์ศพและไต่สวนการตาย

จากข้อมูลเท่าที่บันทึกได้จนถึงปลายปี 2560 มีคนถูกเรียกรายงานตัวด้วยอำนาจพิเศษเช่นนี้ อย่างน้อย 1,300 คน ขณะที่หลายคนที่เคยถูกคุมขัง ให้ข้อมูลตรงกันว่า ในค่ายทหารยังมีอีกหลายคนที่ถูกคุมขังในช่วงเวลาเดียวกัน แต่เนื่องจากทหารไม่อนุญาตให้พูดคุยกันจึงไม่อาจติดตามยืนยันข้อมูลการควบคุมตัวบุคคลอีกจำนวนมากได้

2) การค้นบ้าน และการไปเยี่ยมบ้าน

เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องสงสัยทุกกรณี สิ่งที่ทำหน้าที่ทหารและตำรวจจะทำเสมอ คือ การเข้าค้นบ้านเพื่อตรวจหาสิ่งผิดกฎหมาย เช่น อาวุธ ยาเสพติด และยึดอุปกรณ์การสื่อสารไปตรวจสอบเพื่อหาหลักฐานการกระทำความผิด การเข้าค้นหลายครั้งไม่มีหมายศาล และหลายครั้งการค้นเกิดขึ้นก่อนและข้อกล่าวหาอาจจะตามมาจากสิ่งของที่ตรวจพบ ตัวอย่างเช่น 20 ธันวาคม 2559 เจ้าหน้าที่เข้าจับกุม “นัท” ที่บ้านพักจากเหตุสงสัยว่า เป็นแฮกเกอร์ที่โจมตีเว็บไซต์รัฐบาลหลายแห่ง และยึดคอมพิวเตอร์ อาวุธปืน และกัญชาไปเพื่อตั้งข้อกล่าวหาด้วย, 6 พฤษภาคม 2560 ช่วงเข้ามีดเจ้าหน้าที่บุกเข้าค้นหอพักของเอกฤทธิ์โดยแจ้งเพียงว่าใช้อำนาจ “มาตรา 44” และจับกุมตัวไป ภายหลังเอกฤทธิ์ถูกตั้งข้อหามาตรา 112

นอกจากการไปค้นบ้านเพื่อหาหลักฐานในการดำเนินคดีแล้ว หลายครั้งทหารใช้วิธีไป “เยี่ยมเยียน” เพื่อพูดคุย แต่การเยี่ยมเยียนก็เป็นลักษณะคุกคาม คือ ไม่มีการแจ้งก่อนว่าจะไปด้วยเหตุอะไร และเมื่อทหารไปหาแล้วไม่สามารถปฏิเสธได้ ตัวอย่างเช่น 29 กุมภาพันธ์ 2559 เวลาากลางคืน ตำรวจ ทหาร และฝ่ายปกครอง รวม 20 นาย ไปที่บ้านของธัญญารัตน์ แกนนำคัดค้านเหมืองแร่ จ.พิจิตร เพื่อต่อรองไม่ให้ไปยื่นหนังสือที่กรุงเทพฯ หรือกรณีสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน ที่ทำวารสารเกี่ยวกับการเมืองก็จะมีทหารแวะเวียนมาเยี่ยมแทบทุกเดือน เพื่อตรวจสอบว่า กำลังจะทำกิจกรรมเคลื่อนไหวเรื่องอะไรบ้าง

3) การเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการสอบสวน

ตามปกติ กระบวนการสอบสวนและตั้งข้อกล่าวหาเป็นหน้าที่ของตำรวจ ซึ่งในยุคของ คสช. จะมีข้อกังวลว่า ทหารจะเข้ามาแทรกแซงการทำงานของตำรวจในคดีการเมือง เพื่อให้ตั้งข้อหาหนักต่อผู้ต่อต้าน คสช. และเร่งรัดกระบวนการสั่งฟ้องคดี แต่คำสั่ง ฉบับที่ 3/2558 และ 13/2559 ก็เขียนชัดเจนให้ทหารมีอำนาจสนับสนุนหรือเข้าร่วมในฐานะที่เป็นพนักงานสอบสวนคนหนึ่งได้ ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา ทหารพยายามจะเลี่ยงการใช้อำนาจนี้โดยตรงโดยให้ตำรวจเป็นผู้ทำหน้าที่สอบสวนหลัก แต่ในบางคดีตำรวจก็แจ้งให้ทราบอย่างไม่เป็นทางการด้วยว่า การตั้งข้อกล่าวหา นั้นมาจากการปรึกษากับทหารมาแล้ว ซึ่งหากไม่มีคำสั่งทั้งสองฉบับนี้ การ “ปรึกษา” กับทหารย่อมทำให้การทำงานของตำรวจไม่เป็นอิสระและทำให้กระบวนการสอบสวนและตั้งข้อกล่าวหาไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3. คำสั่งประกาศ “พื้นที่ควบคุม” เพิ่มอำนาจเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

● คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 5/2560: อำนาจประกาศพื้นที่ควบคุม บุกวัดพระธรรมกาย

หลังจากพระธัมมชโย อดีตเจ้าวาสวัดพระธรรมกายไม่เข้ารายงานตัวตามข้อกล่าวหาร่วมกันฟอกเงิน และร่วมกันรับของโจร หัวหน้า คสช. จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 5/2560 ในช่วงกลางดึกของวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560 ประกาศให้วัดพระธรรมกายเป็น “พื้นที่ควบคุม” และให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่เข้าตรวจค้นและจับกุม เช้าวันรุ่งขึ้น กำลังผสมดีเอสไอ ตำรวจ ทหาร 4,200 นาย เข้าปิดถนนรอบวัดพระธรรมกาย ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ดีเอสไอใช้มาตรการปิดล้อมและสั่งให้พระและโยมออกจากวัดภายในเวลา 15.00 น. ผู้ฝ่าฝืนไม่ออกตามคำสั่งมีโทษจำคุกหนึ่งปี ปรับไม่เกิน 20,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ในวันเดียวกัน พ.ต.อ.ไพสิฐ วงศ์เมือง อดีตอธิบดีดีเอสไอยังอาศัยอำนาจตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 5/2560 เรียกพระธัมมชโยและพระลูกวัดรวม 14 รูปเข้ารายงานตัวด้วย ต่อมาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560 พ.ต.อ.ไพสิฐเปิดเผยว่า มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ตัดสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตบริเวณวัดพระธรรมกายโดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งหัวหน้าคสช.ฉบับที่ 5/2560 ด้วย

ตลอด 23 วันที่มีการใช้อำนาจตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 5/2560 มีการดำเนินคดีอาญากับผู้ฝ่าฝืนคำสั่ง คสช. รวม 43 คดี มีคำสั่งเรียกบุคคลเข้ารายงานตัว 316 คน และออกหมายเรียกบุคคล 80 คน แม้ต่อมาจะมีการยกเลิกพื้นที่ควบคุม แต่ก็ไม่ได้ยกเลิกคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 5/2560 ไปด้วย หัวหน้าคสช. จึงยังคงมีอำนาจประกาศพื้นที่ควบคุมในกรณี que เห็นสมควรกับพื้นที่ใดอีกก็ได้ในอนาคต

การใช้อำนาจประกาศพื้นที่ควบคุมเพื่อจับกุมบุคคล เป็นการใช้อำนาจที่ไม่ได้สัดส่วนเพราะนอกจากจะไม่ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมตัวบุคคลเป้าหมายได้แล้ว ซึ่งในกรณีนี้คือพระธัมมชโย ยังทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อยสองราย รายหนึ่งฆ่าตัวตายเพื่อประท้วงการใช้อำนาจตามมาตรา 44 อีกรายหนึ่งเสียชีวิตด้วยโรคหอบหืด หากไม่มีการปิดล้อมพื้นที่และแพทย์เข้าถึงตัวผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว ผู้ป่วยก็อาจจะไม่เสียชีวิต

ประเด็นที่ 4

ประกาศ / คำสั่ง ที่จะละเมิดสิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ในยุครัฐบาล คสช. ผู้มีอำนาจพยายามจัดการเรื่องที่ดิน ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงพยายามละเว้นการบังคับใช้ 'กฎหมายปกติ' เช่น กฎหมายผังเมือง กฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เปรียบเสมือนเกราะป้องกันของประชาชนในการปกป้องสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต โดยอาศัยอำนาจตามคำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. เพื่ออำนวยความสะดวกให้การดำเนินโครงการต่างๆ ของรัฐบาล ประเด็นที่ คสช. พยายามเข้าไปแทรกแซงพอจะจำแนกเนื้อหาของคำสั่ง ได้ดังนี้

1. กีดกันชาวบ้านออกจาก “ป่า” ทำให้ประชาชนไร้ที่ทำกิน

การจัดการพื้นที่ป่าเป็นพันธกิจหลักอย่างหนึ่งที่ คสช. เร่งจัดการ โดยมีคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ป่าออกมาถึง 3 ฉบับ ได้แก่ คำสั่ง คสช. ฉบับที่ 64/2557, 66/2557 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 4/2558 โดยทั้ง 3 ฉบับนี้ออกมาเพื่อสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ และทหารดำเนินการตาม 'นโยบาย ทวงคืนผืนป่า' โดยรวบอำนาจการจัดการป่าไม้ทั้งหมดเอาไว้ในมือทหาร ภายใต้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.)

ผลกระทบที่เห็นได้จากคำสั่งทั้งสามฉบับ คือการ จับกุมดำเนินคดีกับประชาชนผู้ยากไร้ที่อาศัยในเขตป่าเท่านั้น แต่ไม่สามารถจับกุมดำเนินคดีกับขบวนการลักลอบตัดไม้ที่เป็นนายทุนใหญ่ผู้อยู่เบื้องหลังการบุกรุกที่ดินในเขตป่าได้แต่อย่างใด ยิ่งซ้ำเติมความทุกข์ยากของประชาชนทั่วทุกภาคให้กลายเป็นผู้ไร้ที่ดินทำกินมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน คำสั่ง คสช. ที่ 64/2557 ยังเป็นคำสั่งหลักที่มีผลบังคับใช้ ข้อมูลของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) มีตัวเลขระบุว่า ได้จับกุมดำเนินคดีประชาชนไปแล้ว 1,785 ราย จำนวนผู้ต้องหา 552 คน และยึดคืนที่ดินทำกินในเขตป่าไม้ของประชาชนไปแล้ว 151,386 ไร่

- **คำสั่ง คสช. ฉบับที่ 64/2557: ปฏิบัติการ “ทวงคืนผืนป่า”**

วันที่ 20 มิถุนายน 2557 คสช. ออกคำสั่งที่ 64/2557 กำหนดให้ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย กองกำลังป้องกันชายแดนของกองทัพบกและกองทัพเรือ มีอำนาจจับกุม ปรามปราม ผู้ที่บุกรุก ครอบครอง ทำลาย หรือทำให้สภาพป่าเสื่อมเสีย หรือลักลอบตัดไม้มีค่าหรือไม้หวงห้าม รวมถึงการนำเข้าและส่งออกไม้ที่ผิดกฎหมาย พร้อมกับให้หน่วยงานดังกล่าวควบคุม ตรวจสอบ กิจการการแปรรูปไม้ หรือการค้าหรือครอบครองไม้หวงห้าม หรือใช้ไม้หวงห้ามในการทำสิ่งประดิษฐ์ ติดตามผลคดีและฟื้นฟูป่าให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

- **คำสั่ง คสช. ฉบับที่ 66/2557: ให้ กอ.รมน. เป็นหัวเรือใหญ่ “ทวงคืนผืนป่า”**

เจ็ดวันต่อมา คสช. ออกคำสั่งที่ 66/2557 กำหนดให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจจับกุม ปรามปราม ผู้ที่บุกรุก ครอบครอง ทำลาย ทำให้สภาพป่าเสื่อมเสีย ตามคำสั่งที่ 64/2557 ด้วย และมีนโยบายชั่วคราวให้ค้ำนึ่งถึงประชาชนผู้ยากไร้

- **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 4/2558: ใช้กำลังทหารเข้าร่วม “ทวงคืนผืนป่า”**

วันที่ 8 เมษายน 2558 หัวหน้า คสช. อาศัยอำนาจมาตรา 44 ออกคำสั่งฉบับที่ 4/2558 กำหนดให้เจ้าพนักงานตามกฎหมายสามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทหารเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะ หรือพื้นที่อุทยาน ป่าสงวน พร้อมทั้งสามารถขอให้ หัวหน้า คสช. แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทหารเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอาญา พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. แหยงยึดที่ดินสาธารณะสมบัติไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

นอกจากเรื่องพื้นที่ป่าแล้ว คสช. ยังพยายามเข้ามาแย่งชิงสิทธิในการใช้ที่ดินบางประเภทที่มีไว้เพื่อการเฉพาะ เช่น ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม หรือที่ดินสาธารณะสมบัติ ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งถูกพรากสิทธิในที่ดิน กลายเป็นผู้ไร้ที่ดินทำกินและทำให้การจัดเขตพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมสำหรับเกษตรกรผู้ยากไร้สามารถถูกรุกรานจากกิจการอื่นได้ เช่น ให้ที่ดินเพื่อการเกษตรไปใช้กับภาคอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษ ที่เกิดขึ้นภายใต้คำสั่งหัวหน้า คสช. 2 ฉบับ คือ คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 17/2558 และ 31/2560

- **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 17/2558: จัดหาที่ดินเพื่อทำเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 5 จังหวัด**

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้ที่ดินสาธารณะสมบัติอันได้แก่ ที่ดินป่าสงวน ที่ดินจากเขตป่าไม้ถาวร ที่ดินตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดิน ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดน ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด หนองคาย กลายเป็นที่ดินราชพัสดุ และสามารถให้หน่วยงานรัฐใช้ประโยชน์ หรือให้นิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเช่า และหาประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

- **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 74/2559: เพิ่มเติมอีก 2 จังหวัด**

คำสั่งฉบับดังกล่าว เพิ่มเติมคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 17/2558 ให้เพิ่มพื้นที่อีกสองแห่งในจังหวัด นครพนม และกาญจนบุรี

- **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 31/2560: ให้ใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ทำอย่างอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรได้**

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีอำนาจพิจารณาให้ความยินยอมหรืออนุญาตให้เอาที่ดิน ส.ป.ก. ไปใช้ประโยชน์อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมได้

3. งดเว้นการใช้กฎหมายปกติ เพิ่มความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน

กฎหมายว่าด้วยการผังเมืองและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร รวมไปถึงผังเมืองรวมและกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นปราการด่านสำคัญในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจากการเอา

พื้นที่ไปใช้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เกษตรกรรม หรือ อุตสาหกรรม รวมถึงยังเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อ หัวหน้า คสช. ได้ออกคำสั่ง ยกเว้นกฎหมายและเงื่อนไขดังกล่าว ก็เท่ากับลดเกราะป้องกันประชาชนในการปกป้องสิ่งแวดล้อม และเพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพของคนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น การถมทะเลในโครงการมาบตาพุดเฟสที่สาม แต่เดิมไม่สามารถทำได้ เนื่องจากขัดกับกฎหมายผังเมืองของจังหวัดระยอง แต่เมื่อ คสช. ใช้อำนาจพิเศษปลดล็อคให้ ยกเว้นการบังคับใช้ผังเมือง การถมทะเลในโครงการมาบตาพุดก็จะดำเนินการได้ทันที ทั้งที่ การถมทะเลจะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก

หัวหน้า คสช. อาศัยอำนาจพิเศษจากมาตรา 44 ออกคำสั่งในเรื่องดังกล่าวแล้วอย่างน้อย 4 ฉบับ ได้แก่ คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2559, 4/2559, 9/2559 และ 47/2560

- คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2559: ยกเว้นการใช้ผังเมืองและกฎหมายควบคุมอาคารในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้ยกเว้นการบังคับใช้กฎกระทรวงที่เกี่ยวกับผังเมืองรวม กฎกระทรวงหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างอาคาร และประกาศกรมโยธาธิการและผังเมืองที่กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ทรัพย์สิน ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 10 แห่ง จนกว่ากระทรวงมหาดไทยจะมีกฎกระทรวงฉบับใหม่ในเรื่องดังกล่าวออกมา

- คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 4/2559: ยกเว้นการใช้ผังเมืองรวมสำหรับกิจการบางประเภท

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองในโรงงานบางประเภท เช่น โรงไฟฟ้าขยะ โรงไฟฟ้าชีวมวล หรือโรงไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงอื่นๆ โรงงานกำจัดขยะและของเสียต่างๆ เป็นต้น

- คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 9/2559: ให้หาเอกชนผู้รับเหมาโครงการใหญ่ก่อน EIA ผ่าน

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้ยกเว้นโครงการด้านคมนาคมขนส่ง การสร้างเขื่อนและชลประทาน การป้องกันสาธารณภัย โรงพยาบาล และที่อยู่อาศัย ให้หน่วยงานรัฐสามารถดำเนินการจัดหาผู้รับเหมาเอกชนเพื่อดำเนินโครงการหรือกิจการได้ โดยไม่ต้องรอให้รายงานประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม หรือ EIA ผ่านความเห็นชอบก่อน

- คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 47/2560: ยกเว้นการใช้ผังเมืองในการทำแผนระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี)

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้คณะกรรมการบริหารการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (กรศ.) จัดทำนโยบายและแผนภาพรวม แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค และให้สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (สกรศ.) ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทำรายละเอียด 'แผนผัง' การใช้ประโยชน์ที่ดินและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน

โดยในระหว่างที่ทำแผนให้ละเว้นการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง สำหรับการจัดทำรายละเอียดแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเมื่อแผนผังเสร็จแล้ว พร้อมกับได้รับความเห็นชอบก็ให้ยกเลิก 'ผังเมืองรวม' ตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองในส่วนพื้นที่ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และให้กรมโยธาธิการและผังเมือง จัดทำผังเมืองขึ้นใหม่ภายใน 1 ปี ให้สอดคล้องกับแผนผังที่ สกธศ. จัดทำขึ้นมา

4. รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในการบริหารจัดการทรัพยากร

วิธีการหนึ่งที่ คสช. พยายามจะใช้สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ก็คือ 'รวมศูนย์' อำนาจการตัดสินใจไว้ในมือรัฐ โดยมีคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คำสั่ง คสช. ที่ 72/2557 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ให้หัวหน้า คสช. เป็นประธาน และมีข้าราชการประจำระดับสูงเป็นคณะกรรมการ โดยมีหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 46/2560 เป็นคำสั่งที่ออกมาเพื่อรวบอำนาจการตัดสินใจทางนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาหน้าท่วมในพื้นที่เศรษฐกิจอย่างกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยอิงอยู่กับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 เป็นหลัก ซึ่งปิดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาหน้าท่วม

- **คำสั่ง คสช. ฉบับที่ 72/2557: แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ**

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อันประกอบไปด้วย หัวหน้า คสช. เป็นประธาน รองหัวหน้าคสช. เป็นรองประธาน และมีข้าราชการประจำระดับสูง 16 คน รวมถึงประธานหอการค้า ประธานสภาอุตสาหกรรม และประธานสมาคมธนาคารไทย เป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่ง ที่มีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนร่างแผนแม่บท แผนงานหรือโครงการและแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

- **คำสั่ง คสช. ฉบับที่ 109/2557: เพิ่มกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ**

คำสั่งฉบับดังกล่าว แต่งตั้งกรรมการเพิ่มเติมในคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อีก 2 คน คือ หัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจ และรองหัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจของ คสช.

- **คำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 46/2560: จัดตั้งสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ**

คำสั่งฉบับดังกล่าว กำหนดให้แก้ไข พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยให้สำนักนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และให้สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ ฝ่ายแผนงาน ฝ่ายงบประมาณ และฝ่ายติดตามประเมินผล ทั้งนี้ ในกรณีฉุกเฉิน ให้สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีอำนาจจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจชั่วคราว และสามารถขอเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐต่างๆ มาช่วยปฏิบัติหน้าที่ได้